

Par patēriņa cenām 2025. gada janvārī

## Janvārī vērojamas mēnesim raksturīgas cenu pārmaiņas

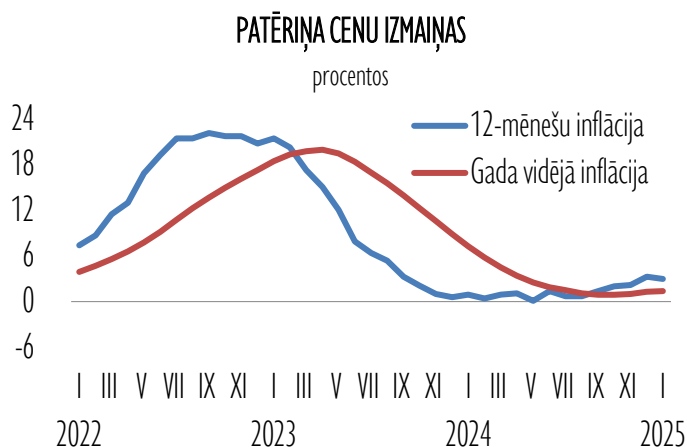
Pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem 2025. gada janvārī, salīdzinot ar 2024. gada decembri, patēriņa cenu līmenis pieauga par 0,6 %. Precēm tas pieauga par 0,9 %, bet pakalpojumiem samazinājās par 0,2 %.

Tradicionāli janvārī ir vērojams cenu pieaugums. Šogad janvārī vērojamas mēnesim raksturīgas cenu pārmaiņas, ko galvenokārt ietekmēja nodokļu likmju un tarifu izmaiņas, kas tradicionāli ir noteikušas cenu kāpumu gada sākumā, kā arī cenu kāpums pārtikai, degvielai un cenu kritums apģērbiem un apaviem.

Lielākā palielinoša ietekme janvārī bija cenu pieaugumam ar mājokli saistītiem energoresursiem, kas kopā kopējo patēriņa cenu līmeni palielināja par 0,5 procentpunktiem. Lielākā ietekme bija cenu kāpumam elektroenerģijai par 12,1 % un dabasgāzei par 3,9 %. Cenu kāpumu elektroenerģijai noteica faktiskās maksas par jaudas uzturēšanu pieaugums mājsaimniecībām ar "Pamata" tarifu plānu un pieslēguma jaudu līdz 25 ampēriem, samazinoties valsts atbalsta apjomam atbilstoši noteikumiem par tarifu maksimālo atļauto pieaugumu mājsaimniecībām. Savukārt cenu pieaugumu dabasgāzei noteica no 1. janvāra palielinātā akcīzes nodokļa likme par dabasgāzi. Cenas praktiski nemainījās siltumenerģijai – kāpums par 0,1 %, bet samazinājās cietajam kurināmajam – par 1,3 %.

Lielā ietekme janvārī bija cenu kāpumam pārtikai un bezalkoholiskajiem dzērieniem par 0,6%, kas kopējo patēriņa cenu līmeni palielināja par 0,2 procentpunktiem. Pārtikai janvārī tradicionāli ir sezonai raksturīgs cenu palielinājums, bet jāatzīmē, ka šogad janvārī bija vērojams zemākais pārtikas cenu pieaugums šajā mēnesī pēdējo četru gadu laikā. Lielākā palielinošā ietekme bija arī cenu kāpumam piena produktiem un gaļai, savukārt lielākā samazinošā ietekme bija cenu kritumam maizei un graudaugiem.

Pārtikas produktu cenas pasaulē janvārī samazinājās otro mēnesi pēc kārtas – mēneša laikā par 1,6 %, bet gada laikā – salīdzinot ar 2024. gada janvāri, tām bija vērojams kāpums par 6,2 %. Cenu samazinājumi cukura, augu eļļu un gaļas kategorijās vairāk nekā kompensēja cenu pieaugumu piena produktiem un graudaugiem. Kopējā cenu indeksa kritumu janvārī galvenokārt noteica straujš cukura un augu eļļu cenu indeksa kritums. Cukura cenu indekss janvārī sasniedza zemāko līmeni kopš 2022. gada oktobra, ko galvenokārt izraisīja uzlabotās globālās piedāvājuma prognozes 2024/25 sezonai, pēc tam, kad pēdējo mēnešu labvēlīgie laika apstākļi Brazīlijā uzlaboja cukurniedru ražas, kas tiks novākta no 2025. gada aprīļa, perspektīvas, kā arī Indijas valdības lēmums atsākt cukura eksportu pēc ierobežojumiem, kas bija spēkā kopš 2023. gada oktobra. Augu eļļu cenu indeksa samazinājumu galvenokārt izraisīja zemākas pasaules palmu eļļas cenas, kas pēc septiņu mēnešu nepārtraukta pieauguma samazinājās no vairāku gadu augstākajiem līmeņiem, galvenokārt pieprasījuma ierobežojumu dēļ. Mērenāks cenu kritums janvārī bija gaļai, ko noteica cenu samazinājums cūku un aitu gaļai pieprasījuma krituma dēļ, un vistas gaļai pieejamību pietiekamu piegāžu dēļ, īpaši no Brazīlijas, kur konkurētspējīgas barības cenas atbalstīja ražošanu. Savukārt liellopu gaļas cenas pieauga, pateicoties pastāvīgajam spēcīgajam pieprasījumam no galvenajiem tirgiem. Savukārt cenu indekss janvārī pieauga piena produktu cenu indeksam, ko noteica cenu pieaugums sieram atspoguļojot pieaugošo globālo importa pieprasījumu. Turpretim starptautiskās sviesta cenas turpināja samazināties, neskatoties uz pieaugošo pieprasījumu no pārtikas pārstrādātājiem Eiropā un Okeānijā. Samazinājās arī vājpiena un pilnpiena pulvera starptautiskās cenas, ko noteica ražošanas atjaunošanās Eiropā un vājš iekšzemes un importa pieprasījums. Graudaugu cenas janvārī otro mēnesi pēc kārtas saglabājās praktiski nemainīgas. Kviešu cenas janvārī samazinājās ļoti nedaudz, mēnesī bija nelielas cenu



svārstības, ko noteica vājš imports pieprasījums, kas izraisīja vairāku lielāko eksportētāju eksporta pārdošanas apjomu palēnināšanos.

Janvārī cenas turpināja pieaugt degvielai – par 3,4 %, kas kopējo patēriņa cenu līmeni palielināja par 0,2 procentpunktiem. Cenas straujāk pieauga dīzeļdegvielai.

Brent naftas vidējā mēneša cena janvārī, salīdzinot ar decembri, pieauga – par 6,8 %, bet janvāra beigās, salīdzinot ar decembra beigām, Brent naftas cena bija pieaugusi par 2,8 %. Naftas cenas janvārī piedzīvoja straujas svārstības, Brent naftas cenai mēneša pirmajā pusē pieaugot līdz 82 ASV dolāram par barelu – augstāko līmeni vairāk nekā četru mēnešu laikā, bet mēneša beigās noslīdot līdz 76 ASV dolāriem par barelu. Straujo cenu kāpumu mēneša sākumā izraisīja jaunās ASV sankcijas pret Krievijas enerģētikas sektoru. Šīs līdz šim visaptverošākās sankcijas ir vērstas pret lielākajiem eksportētājiem, apdrošinātājiem un vairāk nekā 150 tankkuģiem, liekot galvenajiem pircējiem, piemēram, Indijai un Ķīnai, steidzami meklēt alternatīvas. Papildu atbalstu cenu kāpumam sniedza arī krītošās ASV naftas rezerves, aukstais laiks un spekulācijas, ka ASV varētu pastiprināt sankcijas pret Irānu. Savukārt ASV tarifu draudi naftas piegādātājiem, īpaši Kanādai, kas ir galvenā jēlnaftas piegādātāja ASV, pieaugošie ASV jēlnaftas krājumi un ģeopolitiskie faktori izraisīja Brent jēlnaftas nākotnes līgumu cenu kritumu mēneša otrajā pusē, kas atspoguļo tirgus bažas par iespējamiem piegādes traucējumiem un pārmērīgu piedāvājumu. Arī signāli par palēninātu ekonomisko aktivitāti Ķīnā, kas ir pasaulē lielākais naftas importētājs, radīja bažas par pieprasījuma kritumu. Rūpnieciskā aktivitāte Ķīnā janvārī saruka pēc trim izaugsmes mēnešiem, kas izceļ turpmākos riskus globālajam naftas patēriņam. Papildus tam naftas ražošanas stabilizēšanās Libijā un neskaidrības saistībā ar OPEC+ nākotnes ražošanas lēmumiem veicināja tirgus piesardzību.

Lielākā samazinošā ietekme janvārī saistībā ar sezonālām izpārdošanām bija cenu kritumam apģērbiem un apaviem (samazinājums par 4,9%), kas kopējo patēriņa cenu līmeni attiecīgi samazināja par 0,3 procentpunktiem.

Pakalpojumiem janvārī cenas samazinājās vidēji par 0,2 %, kas kopējo cenu līmeni samazināja par 0,1 procentpunktu. Pakalpojumu sektorā lielākā samazinošā ietekme janvārī bija pārvadājumu pakalpojumiem, ko galvenokārt ietekmēja cenu samazinājums starptautiskiem lidojumiem. Savukārt lielākā palielinošā ietekme bija cenu kāpumam ar mājokli saistītiem pakalpojumiem – mājokļa apsaimniekošanai un atkritumu savākšanai, ko ietekmēja dabas resursu nodokļa palielināšana sadzīves atkritumiem. Liela ietekme bija arī cenu kāpumam ambulatorajiem pakalpojumiem zobārstniecības pakalpojumu sadārdzināšanās dēļ un personas identifikācijas dokumentu izsniegšanas maksas pieaugumam.

2025. gada janvārī, salīdzinot ar iepriekšējā gada janvāri, patēriņa cenas pieauga par 3 %. Gada vidējā inflācija bija 1,4 %.

Arī turpmāk būtiska ietekme uz cenu izmaiņām būs cenu svārstībām pasaulē, kā arī to noteiks globālā attīstība, īpaši ģeopolitiskā situācija. Vienlaikus Latvijā liela ietekme būs jaunajam nodokļu izmaiņām, gan no piedāvājuma puses saistībā ar nodokļu un tarifu palielināšanu, gan pieprasījuma puses, pieaugot atalgojumam pēc nodokļu nomaksas, kas palielinās iedzīvotāju pirkatspēju. 2025. gadā kopumā vidējā gada inflācija būs augstāka par 2024. gadā vēroto – aptuveni 2 % robežās.